

Arab in Tarzan Nasser

»V Gazi ni kina, je pa vojna«

PETRA METERC

Brata Ahmed Abu Nasser in Mohamed Abu Nasser, palestinska režiserja z umetniškima imenoma Arab in Tarzan Nasser, sta bila že v otroštvu zaljubljena v film in kaj kmalu sta se odločila, da bosta nekoč tudi sama snemala filme. Pozornost mednarodnega občinstva sta prvič vzbudila s kratkim filmom **Barvito potovanje** (Colorful Journey, 2010), ki je bil prikazan na mednarodnem festivalu v Rotterdamu, kasneje pa še s celovečernim prvencem **Dégradé** (2015), ki je bil prikazan na Tednu kritike v Cannesu. **Gaza Mon Amour** (2020) je njun drugi celovečerni film.

Protagonist filma *Gaza Mon Amour* je šestdesetletni ribič po imenu Issa. Issa sanja o srečni ljubezni, hkrati pa ima dovolj sestričnih vtikanj v njegovo življenje, ki ga ves čas opominjajo, da je samski. Zdi se, da je za Isso idealna priložnost za ljubezen prav tako samska Siham, ki dela kot šivilja na lokalni tržnici. Ko se med ribolovom v mrežo zaplete starodavna figura Apolona, je to za Isso znak, da končno zbere pogum

Arab in Tarzan Nasser, foto: osebni arhiv

in Siham prizna svojo naklonjenost. Ta nenavadna najdba, skrbno skrita v hiši glavnega junaka, mu hkrati povzroči nepričakovane težave in vrsto tragikomičnih zapletov. Brata Nasser dogajanje svojega filma znova umestita na območje Gaze, kjer se, kot trdita, lahko tudi najbolj preprosta situacija v trenutku spremeni v kar najbolj zapleteno. V filmu je prikazana kaskovska birokracija življenja pod izraelsko okupacijo, kjer se zdi, da ni prostora za preprosto

romantiko, vendar pa ima Issa o tem drugačno mnenje.

Z bratoma Nasser smo se septembra pogovarjali na festivalu Off Camera v poljskem Krakovu, kjer je film prejel nagrado mednarodnega združenja filmskih kritikov Fipresci.

Kako sta začela s filmskim ustvarjanjem?

Arab Nasser (AN): Že od malih nog sva bila navdušena nad filmi in televizijo.

Želela sva biti režiserja ali igralca v Gazi, vendar tam ni filmske industrije in kina. Prvič sva skupaj ustvarila nekaj umetniškega, ko sva zasnovala projekt s filmskimi plakati, a to ni bilo ravno tisto, kar sva želela. Na plakatih sva bila sama v vlogah filmskih junakov. Po tem sva se odločila – zakaj ne bi posnela filma. Takrat je bil film za naju zelo naivna ideja (v tistem času so nama bili vseč vesterni: zaradi likov, obleke, klobukov, orožja ...), zato sva si rekla, da morava posneti kratki film.

Tarzan Nasser (TN): Če pogledate najino ozadje, prihajava iz zelo preproste družine, iz begunskega taborišča Jabaliya v Gazi. Tam je lahko sanjati, težko pa je tem sanjam slediti ali jih uresničiti. S svojo strastjo sva se ukvarjala že od mladih nog. Ko sva naredila prvi projekt, sva korak za korakom začela spoznavati film od zunaj, saj v Gazi lahko gledaš samo tisto, kar vidiš na televiziji, gledaš egipčanske ali indijske filme, pri čemer gre večinoma za komercialna dela. Potem sva spoznala najinega učitelja, ki je študiral film v Sankt Peterburgu, in rekel nama je, da morava gledati Andreja Tarkovskega, zato sva gledala Tarkovskega. Tarkovski naju je pripeljal do Bergmana, Bergman naju je pripeljal do Kiesłowskega itd. Začela sva gledati in brati vse o filmu. Postopoma sva se začela zavedati, kaj želiva postati, kaj želiva delati. V Gazi ne moreš študirati filma, od leta 1987, kar je eno leto pred najinim rojstvom, v Gazi ni niti kina. Prav tako film tam ni zares pomemben; leta 1987 se je namreč začela prva intifada, po kateri so se konflikti ves čas nadaljevali.

Lahko povesta kaj več o vajinem prvem projektu?

TN: Prvi film je bil dolg okrog šest ali sedem minut, bil je del projekta

Gazawood, ki je govoril o filmih v Gazi. S projektom sva želela spregovoriti o tem, da v Gazi ni kina, je pa vojna. Projekt je obsegal dvajset filmskih plakatov, ti pa so odslikavali dvajset vojn, ki so potekale v Gazi. Preden Izraelci začnejo vojno, to vojno vnaprej poimenujejo. Ko v Gazi preberemo ta imena, dobimo občutek, da gre za filme, ki bi jih lahko gledali. Zato sva naredila kratki film, osnovan na enem od najinih filmskih plakatov. Za projekt sva prejela nagrado za mlade palestinske umetnike, zelo prestižno nagrado.

AN: Drugi kratki film sva posnela, potem ko sva leta 2011 zapustila Gazo. Toda med 2007, ko sva se prvič srečala s filmsko industrijo, in 2011, ko sva odšla, sva posnela veliko dokumentarcev za televizijo in podobno, kar je pomenilo vajo. Imela sva občutek, da morava vaditi. Nisva želela biti kot drugi, želela sva imeti svojo vizijo, lasten karakter, zato sva najprej vadila ob delu za različne televizijske kanale in nevladne organizacije. Ker v Gazi ni filmske industrije, moraš biti hkrati režiser, snemalec, producent, vse. In tako sva se tudi priučila obrti. Danes se mi zdi, da so bila ta tri ali štiri leta vaje boljše kot osem let študija na univerzi, saj na ta način vadiš, spoznaš probleme, dobro se znajdeš pri iskanju alternativ in tako dalje ... Najin drugi film sva posnela v Jordanu; ta ima naslov **Condom Lead** (2013). Poslala sva ga na festival v Cannes, kjer je bil tudi prikazan, in to je bil najin drugi velik korak. Nato sva leta 2015 posnela svoj prvi celovečerec *Dégradé*, ki je bil prav tako prikazan v Cannesu, na Tednu kritike. V njem dve frizerki in deset strank različnih starosti in ozadij preživijo dan v frizerskem salonu, kjer so ujete, medtem ko zunaj poteka oborožen konflikt. Pet let pozneje sva posnela *Gaza Mon Amour*.

Kaj vaju je navdahnilo, da sta posnela film *Gaza Mon Amour* – kako sta idejo razvijala?

AN: Najina prva ideja je bila, da posnameva ljubezensko zgodbo, prepričljivo ljubezensko zgodbo o tem kraju in teh ljudeh. Zakaj prepričljivo? Ker situacija v tem kraju ni enostavna in vsak, ki jo pozna, vidi predvsem to. Tradicionalno to pomeni tudi, da je zaradi te situacije ljubezenska zgodba običajno zares težka. Drugi del ideje za film je navdahnila resnična zgodba o palestinskem ribiču, ki je v morju leta 2013 našel kip boga Apolona. Ti dve zgodbi sva želela združiti, tudi zato, ker se, če rečeš, da boš posnel ljubezensko zgodbo, to ne zdi dovolj zanimivo, zato sva v scenarij vključila še zgodbo o kipu Apolona.

TN: Zavoljo produkcije sva za scenarij morala uporabiti zgodbo o kipu, da bi lahko povedala ljubezensko zgodbo, in ta je v resnici tista, ki je pomembna.

AN: Vse odkar sva začela s filmskim ustvarjanjem, sva se želela osredotočiti na vsakdanje življenje ljudi iz Gaze, mesta, v katerem sva se rodila in kjer živiva. Želela sva govoriti o resničnem vsakdanu, ne da bi vanj na vsak način vsiljevala trpljenje. Po letošnjem oboroženem konfliktu se mi zdi že povsem smešno, da bi moral ljudi prepričevati, da smo resnično žrtve izraelske okupacije, saj to lahko izveste iz medijev, če izberete prave – tiste, ki govorijo resnico in so uravnoteženi. Vendar pa v Gazi obstaja tudi velik del življenja, ki ga ljudje ne poznajo. Ne posneti ljubezenske zgodbe, ki se dogaja v Gazi, bi bilo, kot da bi rekli, da se ljudje v Gazi ne morejo zaljubljeni, to pa bi pomenilo, da jih nimamo za ljudi.

Že res, da je življenje težko, toda življenjska energija v Gazi je neverjetna in sam takšne energije nisem videl nikjer na svetu. To je tisto, kar želiva

povedati z najino umetnostjo. Da so tam ljudje, ki si zaslužijo normalno življenje. Zato sva se odločila za ljubezensko zgodbo.

Se vama zdi, da je s produkcijskega vidika od vaju pričakovano, da se film ukvarja z okupacijo?

TN: Gledalci od tega mesta nedvomno nekaj pričakujejo, producenti pa se zanašajo na to, kar gledalci želijo videti. Že prav, ljubezenska zgodba – kaj pa streljanje, obleganje, bombardiranje, trpljenje? Želijo si nekaj od tega, saj je po tem ta kraj poznan od zunaj. Samo ljubezenska zgodba ... mislim, da to ne bi šlo. Najini producenti verjamejo v naju, a hkrati potrebujejo tudi nekaj, kar bo prineslo denar za film. Tako sva našla zgodbo o kipu, ker se ujema z ljubezensko zgodbo, saj je Apolon bog ljubezni, bog lepote. Petnajst let se nihče ni zmenil za obleganja v Gazi. Potem pa se iz morja v Gazi pojavi Apolon in kar naenkrat vsi poročajo o njem: *Guardian*, *Time*, vsi veliki mediji so prišli v Gazo, da bi govorili o tem. Zame je to smešno. Tam ljudje ves čas umirajo. Med vojno leta 2014 je v Gazo prišlo veliko organizacij, ker živali v živalskem vrtu niso imele dobrih pogojev za življenje. Seveda je to v redu, rad imam živali in vedno bom na njihovi strani. Toda kaj pa ljudje, te druge živali? Mar nimajo pravice imeti dobrih pogojev za življenje?

AN: Nočeva posneti še enega filma o istem trpljenju, ga ponuditi istemu občinstvu, ki joče iste solze, in to je to. Tega nočeva.

Zakaj ste se odločili upodobiti ljubezensko zgodbo para starejše generacije?

AN: Vsi najini prijatelji so te starosti, počutiva se bolj kot stara generacija. Čutiva, da prav to generacijo poznavata.

Če pogledate Isso, glavnega junaka, je star skoraj toliko, kot je star konflikt v Gazi. Videl je Nakbo, videl je vojno leta 1967, prvo intifado, drugo intifado in tako naprej ... Starejši ljudje imajo izkušnje. Mlajša generacija je izgubila vsakršno upanje. Vidijo le en del konflikta, vidijo samo najtežji del. Za tiste, ki so odrasčali po letu 1995 ali 2000, je res težko. V življenju niso videli ničesar drugega kot konflikt. Samo pobegniti si želijo, tako kot tisti lik v filmu, samo pobegniti hoče, po morju, kakorkoli, kamorkoli. Starejša generacija še goji upanje, čuti, da je tu še vedno prihodnost. Zato sva upodobila starejši par.

Kako sta izbrala glavne igralce?

AN: V prejšnjem filmu sva sodelovala s Hiam Abbass in Maiso Abd Elhadi, ki tu nastopata v glavnih ženskih vlogah, saj sva že takrat uživala v delu z njima. Težava je bila, kako izbrati lik Isse, saj sva si želela moškega, ki je hkrati močan in šibek, občutljiv in neobčutljiv, mešanica mnogih občutkov, hkrati pa nisva želeli izbrati kakšnega dobro poznane igralca iz Palestine, saj bi lahko potem njegov lik izpadel kot kliše – kliše starega ljubimca. Isso sva iskala dve leti ali tri. Ko nama je Hiam povedala za igralca Salima Dawa in sva ga preverila, sva takoj vedela, da je popoln za lik Isse. To so namreč liki, ki jih dobro poznavata, govoriva o najini mami, očetu, sosedih, zares jih poznavata, to so najine reference.

Ta film sta posvetila svojemu očetu, kot je navedeno na koncu.

AN: Ja, prejšnji pa je bil posvečen najini mami. Številni aspekti glavnega junaka Isse so podobni najinemu očetu. Najin oče je romantik, rad poslušata glasbo, ima močne in šibke strani. Tudi Siham je v filmu nekoliko podobna najini

materi. Preprosta je, toda močna, skrbi za svoje otroke, želi jih videti srečne. Njena hči je kot moj mlajši brat. Nikoli ne razumeš, kaj točno hoče, nikoli ne veš, kakšna je strategija v njegovih možganih ... Issina sestra je kot moja teta, veliko govori, želi imeti nadzor nad svojo družino, svoj nos želi vtakniti v vse. (*smeh*) To so različni sloji te zgodbe, vendar gre za običajne ljudi.

Veliko situacij v filmu je izjemno humornih.

AN: Humor je neke vrste orožje prebivalcev Gaze. Ko ni v njihovi moči, da bi določene stvari spremenili, se temu smeji. Ko imajo ljudje le štiri ure elektrike na dan, ne morejo nič drugega, kot da se temu nasmejijo.

Kaj pa je bil najtežji del snemanja tega filma?

AN: Vse skupaj. Snemali smo v Jordaniji, v begunskem taborišču, bilo je res težko. Filmu smo skupaj s producentom odobrili začetek snemanja, še preden smo imeli celoten proračun, ker sva se tako veselila snemanja. To je bila najboljša možna odločitev, ki sva jo sprejela, saj se je, ko smo končali s snemanjem, zgodilo zaprtje zaradi pandemije. Potem pa je film pristal na Beneškem filmskem festivalu. Če bi še malo čakali, morda filma še vedno ne bi posneli. Veliko je bilo tudi dela z igralci, potreben je bil čas, da so prevzeli izgovorjavo prebivalcev Gaze itd.

Izjemna je bila vsa ekipa, od tistega, ki je kuhal kavo, do tistih, ki so delali zelo pomembne stvari, vsi so resnično verjeli v ta film. Brez njih tega filma ne bi mogla posneti.

Glede na to, da oba stopata v režiserske čevlje, me za konec zanima: kako poteka vajino delo skupaj?

TN: Kot prvo se ves čas prepirava. Ves čas se prepirava o zelo majhnih podrobnostih, potem pa mora eden od naju stopiti korak nazaj. Skupaj piševa,

skupaj delava čisto vse. Ob prepiranju izgubiva veliko energije, a glede osnovne strukture se strinjava. Prav tako nama vzame veliko časa, ker veliko

stvari narediva sama, z rokami, stvari v stanovanjih najinih likov in tako naprej. Toda pomembno je, da imava ves čas eno samo, skupno vizijo. ■

Gaza. Mon Amour (2020)